

PRIKAZI

Kapitalno djelo Hrvatske muzikologije

U izdanje Muzikološkog instituta Glazbene akademije u Zagrebu pojavilo se nedavno na engleskom jeziku izvanredno izdanje »MUSIC IN CROATIA« (»Glazba u Hrvatskoj«) profesora JOSIPA ANDREISA. Djelo po svojoj obimnosti, obrađenom materijalu, naučnom pristupu i bogatom notnom materijalu predstavlja kapitalno djelo mezikologije u nas i može na najbolji način predstaviti razvoj hrvatske glazbe od najranijih početaka do danas svakom stranom čitaocu ili glazbeniku.

Na preko 400 stranica autor prije svake glazbene epohe daje i povijesni uvod. Vrlo je koncizno obrađen srednji vijek, a posebno uloga glazbe u Dubrovniku 16. vijeka s posebnim osvrtom na crkvenu glazbu. Dostojno mjesto je osigurano Skjavetiću, Andriji Motovunjaninu, A. Patriciju i de Antiquis. Posebno mnogo prostora posvećeno je 17. stoljeću i Lukačiću (možda nije trebalo obrađivati skoro svaki njegov motet), a naglašena je i uloga Splita s Albertijem i njegovom glazbenom teorijom prvom u Hrvatskoj, i Hvaru sa svojim poznatim crkvenim prikazanjima. Osvjetljen je i skladatelj Toma Cechini (u knjizi nalazimo čak i popis njegovih djela izgubljenih za vrijeme Drugog svjetskog rata!), koji uz Ivana Šibenčanina i Vinka Jelića predstavlja najveće predstavnike glazbenog baroka u Hrvatskoj. Autor ne zaboravlja ni ulogu J. Križanića, kojeg je posebno proučavao A. Vidaković kao glazbenog pisca. S tim u vezi autor ističe karakteristike crkvene glazbe u Zagrebu povezano s djelovanjem jezuita i klarisa.

Osamnaesto stoljeće omogućava profesoru Andreisu da iznese mnogo novih detalja o Dubrovniku i Luki Sorkočeviću, čije simfonije predstavljaju prvi primjer simfonijske glazbe u Hrvata. Sorkočevićeve simfonije se javljaju kod nas u ono vrijeme kada su se kao glazbena vrsta probijale i u starom glazbenom svijetu. Djela Lukinog sina Antuna i prve žene-glazbenice u Hrvatskoj Jelene Pucić-Sorkočević, kao i splitskog skladatelja J. Bajamontija (preko 170 samo crkvenih skladbi) jasno dokazuju da niti kvalitetom, a niti kvantitetom nismo kasali iza glazbene Evrope. Prof. Andreis bogatim nadopunama i bibliografijom daje mogućnost svakom tko želi još bolje Osamnaesto stoljeće je značajno i po tome što se po i temeljitije upoznati svako obrađeno razdoblje, prvi put javljaju i značajniji glazbenici izvan Dalmacije: P. Knežević, P. Nakić (poznati graditelj orgulja), A. Ivančić, Spadina i Ivan Mane Jarnović. Autor daje posebno vrijedne podatke o varaždinskom glazbenom krugu (Vanhal, Werner, Ebner), što je inače temeljito proučio poznati muzikolog i skladatelj prof. L. Županović.

Autor opravdano u uvodu u devetnaesto stoljeće daje pregled bogatog glazbenog i kazališnog života Zagreba, kao i cvjetanje crkvene glazbe u Zagrebačkoj katedrali, te karakteristike Ilirskog preporoda. Istaknuta je i uloga glazbenih društava, stvaranje Musikvereina i atmosfera oko stvaranja prve hrvatske opere »Ljubav i zloba« V. Lisinskog. Autor zatim nastoji odrediti mjesto i vrijednost samom Lisinskom, ali ističe i talentirane skladatelje poput Livičića, Padovca, Runjanina, Turányija i Wisnera-Morgensterna ne zaboravljajući ponovo značajnu ulogu crkvene glazbe (Sabalich, Kutović, Alesani, Franković, Pintarić, Juratović-regens chori Zagrebačke katedrale). Ovdje ćemo pročitati i o Đuri Arnoldu, kao i o njegovoj pjesmarici »Pismenik«, tj. prvoj crkvenoj glazbenoj pjesmarici namijenjenoj Hrvatima Bunjevcima. Autor knjige posebno bogato ilustrira Zajčevu vrijeme, osnivanje i ulogu Glazbenog zavoda, »Kolas«, »Zore« u Karlovcu i ističe bogati koncertni život. S

druge strane autor posvećuje dosta prostora osnivanju Cecilijinog društva i pokretanje časopisa za glazbu »Sv. Cecilija« s posebnim osvrtom na značenje i važnost časopisa, te kontinuitet izlaženja. Sama ličnost Zajca obrađena je temeljito i koncizno uz spominjanje važnosti jednog Eisenhutha, Vilka Novaka i istarskog skladatelja Matka Brajše-Rašana. Istaknuto je iznačenje Franje Kuhača, a na kraju autor daje i pomalo krnji popis najuspješnijih dirigenata i pjevača epohe.

Dajući veliki prostor glazbi dvadesetog stoljeća, autor ističe značenje onog povijesnog koncerta u Zagrebu 1916. godine i utjecaj tog koncerta na daljnju orijentaciju hrvatskih skladatelja. Nakon detaljno obrađenih skladatelja poput Berse, F. Dugana, Hatzea, Rosenberga-Ružića i Dore Pejačević autor dolazi do skladatelja koji su svoje izvore inspiracije našli na izvorima narodnog melosa: Dobranić, I. Matetić-Ronjgov, F. Lhotka, Odak i B. Širola. Studiozno su obrađeni nadalje F. Lučić, I. Parać, K. Baranović, posebno J. Gotovac, J. Slavenski i R. Matz. Među skladateljima koji su većinu svojih najuspješnijih skladbi prezentirali između dva rata nalazimo imena Kunca, Šafrenka-Kavića, Jozefovića, J. Andrića, Tijardovića, Majera, Grgoševića, Prepreka) o kojem se do sada manje znalo, Krnica, J. Stahuljka i Dumičića. Autor daje opravdano veliki prostor muzikolozima, posebno D. Plamencu.

Razdoblje u hrvatskoj glazbi poslije 1945. godine obrađeno je s posebnom naučnom akribijom, iako se s autorom ne bi mogao složiti da su svi moderni hrvatski skladatelji napustili narodni melos. Autor ne ispušta skoro niti jedno ime glazbenog života, iako je trojka skladatelja Kelemen-Malec-Foretić dobila daleko previše prostora (kao i Bijenale u usporedbi s Dubrovačkim ljetnim igrama i Festivalom u Splitu). Muzikolozi su ponovno temeljito obrađeni (Andreis, Vidaković, Šaban, Županović, Supićić), iako bi bilo poželjno da auto rmožda više prostora u budućim izdanjima posveti i glazbenim kritičarima, pijanistima, dirigentima i pjevačima.

Spomenimo na kraju i upravo izvanredan prijevod profesora Vladimira Ivira koji predstavlja malo remek-djelo naše prevodilačke djelatnosti.

Siniša Hrestak

Jerko Bezić: Razvoj glagoljaškog pjevanja na zadarskom području.

Izdanje Instituta Jugoslavenske Akademije znanosti i umjetnosti u Zadru. Zadar 1973.

Ovo veoma vrijedno djelo sa područja etnomuzikologije ima 324 stranice, od kojih preko stotinu stranica otpada na notne primjere Velika vrijednost ovog eminentnog djela je u tome što dosad uopće nije pisano o glagoljaškom pjevanju na zadarskom području. Stoviše o tom »tradicionalnom pučkom glagoljaškom pjevanju sa cijelog područja sjeverne Dalmacije kao jedne cjeline nije bilo dosad nikakvih objavljenih radova.

Bezić je — kao vrstan stručnjak — istraživao »starije oblike danas živoga pučkoga tradicionalnog liturgijskog i paraliturgijskog pjevanja po seoskim crkvama zadarske nadbiskupije.« Pučko pjevanje u crkvi snimio je na terenu uglavnom za vrijeme samog bogoslužja. Zato je i dobio vjerna »svjedočan-

stva iz stvarnog života takvih oblika pjevanja.« Posebna vrijednost tog djela leži i u tome što glagoljaško pjevanje nije zapisivano u prošlim stoljećima. Nema glagoljaških neumatskih kodeksa ni zapisa u običnom notnom pismu. Glagoljaško pjevanje prenosilo se samo usmenom predajom. Puk je bio nosilac tradicije i čuvar mnogih oblika tog pjevanja, koje je niklo iz starog slavenskog liturgijskog pjevanja kojemu su osnove dali Ćiril i Metod. Terminom »glagoljaškog pjevanja« Bezić označuje »ono pučko pjevanje (kolektivno i pojedinačno) što je u svojim počecima proizašlo, iz liturgijskog pjevanja na staroslavenskom jeziku i crkvenoslavenskom hrvatske redakcije, postepeno se u toku razvoja oblikovalo u liturgijsko pjevanje zapadnog obreda na živom hrvatskom jeziku. a u napjevima pored elemenata gregorijanskog korala usvojilo i parakteristike svjetovnog vokalnog glazbenog folkloru onih geografskih područja na kojima se razvijalo.«

Ova je radnja podijeljena na slijedeća poglavlja: osnovne smjernice rada; pregled i vrednovanje dosadašnje literature o glagoljaškom pjevanju: pojava glagoljaškog pjevanja u sjevernoj Dalmaciji i njegov razvoj do sredine XIII. stoljeća; razdoblje slobodnog razvoja (od sredine XIII. do sredine XV. stoljeća; od prvog ograničenja (1460) do Tridentinskog koncila; odjeci Tridentinskog koncila; glagoljaško pjevanje u XVIII. st. do početka druge austrijske vladavine u Dalmaciji; glagoljaško pjevanje u vrijeme druge austrijske vladavine (1813.—1918.); živi oblici glagoljaškog pjevanja i zadarskom području.

Iz toga je vidljivo da je autor proučio ogroman materijal, što je zahtijevao i veliki trud.

Posebno je važan Bezićev kritički osvrt na istraživanje mnogih autora, te upozorenje na njihove propuste, pogrešna izlaganja, krive zaključke i ukazivanja na nove činjenice. Bezić u zaključku kaže: »Primijetio sam da dosadašnji istraživači, s jedne strane, nisu posvećivali dovoljno pažnje povijesnim zbivanjima koja su pratila glagoljaško pjevanje, da se, s druge strane, gotovo nimalo nisu služili dostignućima istraživača crkvenoslavenskog jezika kao i istraživačima naše starije glagoljaške i latiničke književnosti. Naime, upravo stoga što muzikologu nedostaju zapisani napjevi starinskog glagoljaškog pjevanja, potrebno je da se služi rezultatima drugih, donekle srodnih grana znanosti.«

Autor je istakao i bolnu činjenicu da mladi svećenici ni u prvim decenijama XX. stoljeću nisu, u toku svog školovanja, nikad imali prilike da upoznaju glagoljaško pjevanje. S njim su se upoznali tek tada kad su došli na službu u neko selo u kojem je puk još gajio glagoljaško pjevanje. »Starinsko pučko liturgijsko pjevanje poznaju samo oni koji su takvo pjevanje slušali kao djeca i sudjelovali u njemu.« Nisu li to riječi upozorenja svećenicima onih župa gdje još postoji to silabičko pjevanje slobodnog ritma i jednostavnih melodija kojemu posebnu izražajnu snagu daje tekst, da tu dragocjenu kulturnu baštinu i danas čuvaju i njeguju, što je u skladu i s preporukama II. vatikanskog koncila. Svećenici bi trebali dobro zapamtiti da »muzički element tih napjeva nikad ne prevladava u tolikoj mjeri da bi slušalac mogao posvema zanemariti tekst, a tekst je u obre-

dima ipak značajniji od napjeva kojim se izvodi.« Zato posebno preporučamo ovo jedinstveno djelo crkve nim glazbenicima i svećenicima.

T.

Andelko Klobučar: »Misa za mješoviti zbor i orgulje«

Naša glazbena, liturgijska literatura obogaćena je ovom novom misom našeg poznatog orguljaša i skladatelja prof. A. Klobučara. Skladana je u stilu suvremenog glazbenog izričaja s posebnom originalnom svježinom i zanimljivošću. Vokalne dionice su veoma jednostavne i raspjevane, a orguljska pratnja veoma originalno, izvrsno i funkcionalno dopunjuje, podcrta i vodi zbor.

Ako si zborovođe i orguljaši dadu malo više truda i zalaganja, moći će bez većih teškoća izvesti ovu misu i tako osvježiti i obogatiti repertoar liturgijske glazbe.

Ljubomir Galetić

Duro Kuntarić: »Bilješke iz starije prošlosti «Vijenca«

Ovom kratkom kronološkom studijom osvijetljena je još jedna stranica naše glazbene povijesti. Autor je na znanstveni način donio niz do sada objavljenih i neobjavljenih podataka, kojima će se muzikolozi moći veoma koristiti.

Studija je izišla u vlastitoj nakladi autora u Slavenskoj Požegi 1974. g., te ju svima koji su zainteresirani preporučujemo.

Ljubomir Galetić

Ljubo Stipišić: HRVATSKA PUČKA MISA

Hrvatska Pučka Misa (Klupska Misa u G-duru), kompozitora i melografa Ljuba Stipišića, kontinuirani je nastavak stvaranja na baštini melodijske povjesnice, pretežno dalmatinskih žitelja. Liturgijski misni dijelovi odišu strukturom, melodikom, autohtonošću, obavijeni grčom otočkom vinogradara, otegnutim zovom praotaca-ribara što se spontano a capella izvijalo iz stoljetnih malomještanskih bratovština.

Novost je ove Pučke Mise što omogućuje dvije varijante:

- a) 4-glasni muški zbor
- b) 2-glasno pučko pjevanje uz pratnju orgulja

Cijena: 20 din.

Narudžbe: »IZVORI ISTINE«, Dominikanci, 50260 Korčula.

OBAVIJEST CRKVAMA I KAPELAMA

Institut za crkvenu glazbu priredio je PARTITURU NOVE CRKVENE PJESMARICE. Izdavanje je preuzela »Kršćanska sadašnjost«. Naklada će biti ograničena. Iz tiska izlazi koncem 1974. Kršćanska sadašnjost predlaže:

1. tko plati odmah i odjednom unaprijed, dobit će NOVU CRKVENU PJESMARICU za svega 150 ND komad,
2. tko je unaprijed naruči puzećem, dobiva je po 220 ND komad,
3. u slobodnoj prodaji predviđena cijena 250 ND i više.

Ovom broju prilažemo narudžbenicu Kršćanske sadašnjosti.